

Peter Wallin

Felsőfokú egyházzeneoktatás Svédországban

A svéd egyház

A reformáció óta a svéd lutheránus egyház az államszervezet része volt. Államegyházi helyzete 2000. január 1-én megváltozott.

Azóta a svéd egyház ugyanolyan vallási közösségnek számít, mint a katolikus vagy a baptista egyház. Ez azt jelenti, hogy bevételei már nem az adókból származnak, hanem tagjai által befizetett összegből. A svéd lakosság mintegy 80 %-a az egyház tagja.

Peter Wallin a Malmöi Zeneakadémia egyházzene-tanszakának vezető tanára. Írásban megküldött előadása az V. Magyar Egyházzenei kongresszuson hangzott el, 2001. március 16-án.

Pap — diakónus — tanár — zenész

Az egyházban alkalmazott személyek négy kategóriára oszlanak: papok, diakónusok, tanárok és egyházzeneszek. Az egyházban ma nagy vita van arról, hogyan hozzák közös nevezőre ezek nevelését. Jelenleg létezik egy forma, melyet az orgonisták kivételével mindenkinek el kell végeznie, aki a svéd egyházban kíván alkalmazást kapni, ez az egyszemeszteres „svéd egyházi alapkursus”. Ez a jelenlegi tervek szerint átalakulna éves „campus”-oktatássá, ahol mind a négy kategóriába tartozók egy évig közös oktatásban részesülnének.

Minden kategória számára „normál” egyetemen folyik az alapoktatás, és-pedig: a papok számára a teológiai fakultáson; a diakónusoknak vagy a teológiai fakultáson, vagy gyermeknevelési, ill. szociálmunkás-képző vagy hasonló iskolatípusban; a pedagógusoknak a tanárképző iskolában; az egyházzeneszeknek a zeneakadémián. Ezeket az egyetemeket az állam működteti. Ennek elvégzése után a papoknak egy évet pasztorális intézetben kell tanulniuk, a diakónusoknak egy speciális diakónus-iskolában, a pedagógusoknak pedig az egyházi iskolák saját tanárképzőjében. Ezeket az iskolákat a svéd egyház tartja fenn.

Egyházzene

Az egyházzeneszek helyzete kissé különbözik ettől. A svéd egyházon belül két típusa van az egyházzeneszeknek: a kántor és az orgonista. Ez nem jelent alapvető különbséget az orgonajáték és kórusvezetés tekintetében, mert mindkét típusnak jól képzettnek kell lennie orgonából is, kórusvezénylésből is. A különbség oktatásuk szintjében van, és abban, hogy milyen egyházzenei színvonalú az a plébánia, ahol majd működni fognak. A kántorok is, orgonisták is teljes állásúak, de a kántorok munkaideje gyakran nem éri el a száz százalékot (részfoglalkozásúak).

A kántor

A kántorok képzése a „folkhögskola” (népfőiskola) keretében történik, mely vagy közvetlenül kapcsolódik a svéd egyházhoz, vagy egy olyan szervezet tartja fenn, mely kapcsolatban áll a svéd egyházzal. A képzési idő két év, s ehhez jön még az előbb említett egyszemeszteres „alapkurzus”. Hat ilyen iskola létezik Svédországban. 1997 óta ez a képzési forma a Malmöi Zeneakadémián is elérhető.

Az orgonista

Ahhoz, hogy valaki orgonista-diplomát szerezzen, legalább négy évet kell tanulnia a zeneakadémián. Az akadémiát az állam tartja fenn, és felekezetiileg semleges. Egyetlen, egységes kurzus van, s eltérően a papok, diákonusok, tanárok, kántorok képzésétől, programját nem az egyház állapítja meg. Ez a tanszak négy akadémián működik: Stockholmban, Göteborgban, Malmöben és Piteában.

Az orgonaszak széles körű programot kínál, melynek fő kurzusai a következők:

- orgonajáték (repertoár és liturgikus játék),
- improvizáció (szabad és liturgikus),
- számozottbasszus-játék,
- ének (magánének és kórus),
- karvezetés (felnőtt- és gyermekkar),
- zongorajáték,
- zeneelmélet–szolfézs,
- zenetörténet,
- zeneszociológia.

A tanszaki programok

Az orgonista-program 160 kreditből áll.

A program célja: felkészíteni a hallgatót, hogy hivatásos szinten tudjon egyházzenészként dolgozni a svéd egyházban vagy más felekezeti gyülekezetben. A program fejleszti a hallgató hangszeres készségét és művészi egyéniségét, s ezen túl fejleszti azon készségét, hogy tudjon együttes zenélésben részt venni, s hogy megfeleljen a különféle plébániákon folyó munka követelményeinek. A program megadja azokat a pedagógiai és pszichológiai ismereteket és készségeket is, melyek e munkához szükségesek.

Az orgonista-program megköveteli az önálló munka képességét. Az orgona, zongora, ének, karvezetés, zeneelmélet kurzusok bevezető és haladó szakaszra oszlanak. A programok projekteket és gyakorlati tapasztalatszerzést is magukba foglalnak. Az egyházzenész-program olyan fokra fejleszti a hallgatót, mely őt a svéd egyházban való orgonistamunka ellátására képesíti.

Tárgy	1. év	2. év	3. év	4. év	1–4. év
<i>Készségfejlesztés és elmélet</i>					85
kóruséneklés	1	1			2
karvezetés-módszertan: felnőttkar	5	5			10
karvezetés-módszertan: gyermekkar			4	4	8
ének	4	3	3		10
orgonajáték	4	3	3		10
improvizáció, számozott basszus	4	3		3	10
zongora	4	3		3	7
orgonalógia	2	2			4
zeneelmélet–szolfézs	3	2			5
összhangzattan, ellenpont, hangszerelés	4	3	3		10
zenetörténet, szociológia			3	3	6
<i>Egyházzene, metodika</i>					40
egyházzene, liturgiai gyakorlat	4	4	3	3	14
liturgia és teológia	4	4			8
pedagógia, pszichológia				2	2
tanítási gyakorlat				6	6
zenei kommunikáció			2		2
projekt és gyakorlati tapasztalatok	1	2	3	2	8
<i>Fakultatív tárgyak</i>					5
fakultatív kurzusok			5	5	10
<i>Kötelező haladó kurzusok</i>					30
haladó kurzusok		5	10	15	30
<i>Összes kreditszám</i>	40	40	40	40	160

A felvételi vizsga megegyezik az egész ország valamennyi egyetemén.

Az 1997/98-as tanévtől kezdve a malmői Zenekadémián is felkínálnak egy 80 kredités kántorprogramot is. A *kántorprogram* 80 kreditből áll:

Tárgy	kreditszám
<i>Liturgikus szolgálat</i>	12
liturgikus gyakorlat	6
liturgia és teológia	6
<i>Pedagógia</i>	20
pedagógia, pszichológia	2
tanítási metodika	2
zenetörténet, szociológia	2
gyakorlat plébániákon (48 hét, felügyelet alatt)	14

<i>Hangszeres képzés</i>	16
orgonajáték	8
zongora és hallásképzés	8
<i>Vokális képzés</i>	20
ének	6
hangképzés	4
kórusének	2
a karvezetés metodikája: felnőttkórus	4
karvezetés metodikája: gyermekkórus	4
<i>Elmélet</i>	6
zeneelmélet, szolfézs	2
összhangzattan, ellenponttan, hangszerelés	2
organológia	2
<i>Fakultatív tárgyak</i>	2
<i>Speciális kurzusok és projektek-hetek</i>	4
<i>Összes kreditszám</i>	80

Posztgraduális tanulmányok, kutatómunka

A hallgató az előadóművészeti karon kétéves posztgraduális tanulmányokkal folytathatja az alapképzést (80 kredit). Ennek tárgya lehet orgona, ének, zeneszerzés, stb. A diplomaszerezés hosszabb időre is széthúzható. A doktorfokozat megszerzésére eddig csak a lundii egyetem zenetudományi programjának keretében volt lehetőség. Ez évtől kezdve azonban lehetővé vált a művészeti doktor-fokozat megszerzése is. Ez újítás Svédországban, s ma még nem tudjuk pontosan, ez hogy fog működni.

A jövő

Valószínű, hogy a jövőben egyetlen (egységes) programja lesz az egyházzene-nek: három év zenei kollégiumban (graduális képzés), és azután mint lehetőség: két- vagy hároméves haladó kurzus. Ezzel jobb kapcsolatot lehetne létesíteni a plébániák igénye és a képzés eredménye között. Svédországban nagy különbség van a plébániák között: némelyek hagyományos alapon működnek, és némelyek olyan zenészeket akarnak, akik népszerű zenét is tudnak játszani. A városokban gyakran kívánnak erős klasszikus felkészítettséggel bíró muzsikusokat, míg más helyeken olyan zenészekre van szükség, akik az ifjúsággal is foglalkozni tudnak. Az új rendszer lehetővé tenné, hogy a hallgatók orgonajátékra, karvezetésre, énekre, népszerű zenére, vagy érdeklődési körüknek megfelelő más területre specializálódjanak. Fontos, hogy a hallgatók már jól felkészülten jöjjenek az akadémiaira, s így három év alatt már el lehet érni egy jó minőségű alapszintet.